

нерів провідних фірм, можна почути те, що вони використовують у своїй практиці такий спосіб АВС та радять його іншим. Як на мене, це дуже добрий показник успішності справ, вирішених за допомогою медіації та перспективності даної сфери.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про медіацію», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 7, ст.51). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Юридична Газета URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html>
3. Український Центр Медіації URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Сулейманова С. Р.

ЛонишакOVA Валерія Сергіївна

студентка 1-го курсу магістратури

факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

СКЛАДНОЩІ ДОКАЗУВАННЯ НАЯВНОСТІ МОРАЛЬНОЇ (НЕМАЙНОВОЇ) ШКОДИ

Дослідження моральної шкоди завжди викликало гострі дискусії в усій науковій спільноті. Насамперед, це пов'язано з суб'єктивною оцінкою даного поняття кожним науковцем. Ситуація стає цікавішою, коли поняття відшкодування моральної шкоди виходить за межі наукових дискусій і набуває практичної форми у вигляді судових рішень.

Слід зазначити, що вітчизняне законодавство не містить чіткого визначення поняття «моральна шкода». Так, у статті 23 Цивільного кодексу України перелічені лише способи прояву моральної шкоди.

Відповідно до пункту 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р. № 4, яка містить більш точне формулювання, зазначено, що «...під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних

фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб» [1].

У цій же самій постанові Пленум Верховного Суду зазначено, що суди в окремих випадках вдаються до помилок, неповно з'ясовують наявність підстав для відшкодування моральної шкоди, недостатньо обґрунтовують її розмір. Іншими словами сторони в процесі неаргументовано висували свої вимоги, а реальних доказів, які б обґрунтували їхні вимоги – не надавали [1].

О. І. Сліпченко вказує, що у даних категоріях справ загальний предмет доказування включає необхідність встановлення наступних умов цивільно-правової відповідальності: наявність моральної (немайнової) шкоди в потерпілого; протиправність дій особи, яка заподіяла шкоду; причинний зв'язок між протиправними діями та заподіяною шкодою; вина (у передбачених законом випадках) [2, с. 3-4].

Отже, найважчим при оформленні позовної заяви про відшкодування моральної (немайнової) шкоди є збір доказів, які підтверджують факт завданої моральної шкоди та розмір такої шкоди. У більшості позовів про відшкодування моральної (немайнової) шкоди, отриманих судами, позивачі обмежуються фразою: «Мені завдано моральної шкоди...». Проте позивачу недостатньо вказати у позовній заяві, що він зазнав або зазнає моральних страждань. Цей факт має бути підтверджений всіма допустимими доказами [3, с. 21].

Показання свідків – це виклад відомих обставин, які мають значення для справи. Цей вид доказів частіше зустрічається при відшкодуванні моральної шкоди, оскільки зміни психологічного стану позивача внаслідок негативних емоційних переживань можуть помітити лише особи, які здатні порівняти стан позивача з подією, яка спричинила страждання, і після неї. З огляду на те, що явка в суд є великим психологічним випробуванням для громадян, позивач пропонує викликати тих, хто вже надав йому теоретичну згоду на виклик свідків. Однак для встановлення розміру моральної шкоди корисніше отримати свідчення «незалежних» свідків – осіб, які спостерігали за позивачем «ззовні» (наприклад, колег по роботі, з якими позивач не підтримує близьких дружніх стосунків) або осіб, які спостерігали за позивачем «вимушено терпляче». Такими позивачами зазвичай є особи, які підтримують стосунки з позивачем через обставини, які не залежать від них (наприклад, родичі одного з подружжя) [4]. На

превеликий жаль, суди в більшості випадків не вживають належних заходів для залучення таких свідків.

Письмові докази у такій категорії справ зазвичай підтверджують негативні наслідки емоційно-вольових переживань. Це може бути виписка з історії хвороби, лікарняний лист, письмовий висновок психолога тощо. Але порівняно до того, в який час відбулися ці переживання, що їх викликало, до чого вони призвели, наскільки вони глибокі (знову ж таки, суб'єктивність людського досвіду).

Якщо говорити про речові докази, то вони є не надто поширеними у справах про відшкодування моральної шкоди. В якості речових доказів можуть бути представлені, наприклад, друковані засоби масової інформації, в яких міститься інформація, що не відповідає дійсності; аудіо- або відеокасети з неправдивою інформацією.

Достатньо поширеним доказом у справах про відшкодування моральної шкоди є висновок експертів-медиків про стан здоров'я позивача та причини негативних емоційно-вольових переживань, що викликали погіршення стану здоров'я.

Список використаних джерел

1. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду від 31 березня 1995 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>

2. Сліпченко О. І. Докази та доказування в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди / Автореф. канд... юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2011. 20 с.

3. Отрадна О. Компенсація моральної шкоди, заподіяної порушенням цивільно-правового договору. Вісник Національної Академії прокуратури України. 2015. № 2. С. 18-23.

4. Веніамінова А. Моральна шкода: практичні аспекти доказування її наявності. Юридичний журнал. 2003. №6. URL: <https://web.archive.org/web/20160305210747/http://justinian.com.ua/article.php?id=258>

5. Толкачов Д. І. Діяльність адвоката у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: матеріальні та процесуальні аспекти. Вісник Вищої Ради юстиції. 2011. № 2. С.103-117.

6. Спасова К. І. Відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2021. 227 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гонгало Р. Ф.